

REPORTATGE | WOLFGANG PANZER, UN (ALTRE) GEÒLEG QUE RECORRE LES VALLS D'ANDORRA A PRINCIPIS DEL SEGLE XX (III)

Reflexions sobre un petit Estat

**“No es podia esperar que per a cada estran-
ger que visitava Andorra s’hagués de fer un vi-
sat amb signatura i segell. A més, per què?”**

**De la pedregosa Andorra ningú no es podia
emportar grans tresors.” Això ho deia, el
1927, el geòleg alemany Wolfgang Panzer.**

A. D.
Andorra la Vella

Han tingut molta menys visibilitat que altres viatgers i escriptors, probablement perquè han quedat *arraconats* a la lleixa de ciència de les biblioteques, però els científics que al llarg de la història s’han endinsat per les valls han deixat en ocasions petites joies literàries, grans descripcions de l’Andorra del moment. Panzer va recalar al país cap al 1926 previsiblement, i el 1927 publicava a la revista *Geographischer Anzeiger* (editorial Justus Perthes). Un article rescatat pel també geòleg Valentí Turu, entestat a recuperar aquest llegat. En aquest cas, no sense complicacions: el va descobrir a través d’una referència en una altra publicació, i després de no trobar-lo en biblioteques científiques de referència a Catalunya, s’ho va manegar per fer-lo buscar a Alemanya. Therese Turu ha fet la traducció de l’original.

“Una virtut d’Andorra és que el flux del temps la toca només indirectament. L’únic accés és per la carretera de la Vall del Valira. A dia d’avui s’efectuen dos viatges diaris amb automòbil de la Seu a Andorra”, diu el viatger a punt d’abordar el trajecte i entrar al país. “En aquell temps m’imaginava que el nombre de funcionaris del petit país pirinenc no sobrepassava la trentena i per tant no es podia esperar que per cada estran-ger que visitava Andorra s’hagués de fer un visat.”

Panzer, amb l’ull avesat del geòleg, descriu detingudament els paisatges de l’ascensió cap a les valls: “més amunt dels pendents amb ar-

La torre rodona de l’església de Santa Coloma atreu l’ull del científic alemany.

Va publicar un article el 1927 en una revista alemanya

bustos s’obren terrasses amb vinyes, situades a més de 800 metres, un últim record del càlid paisatge meridional”, una vista que canvia a mesura que avança i “les parets de les muntanyes es fan més abruptes i s’estrenyen, empenyent el viarany cap al riu”. Descripció que inclou els rastres de la geografia humana: “melangiosos, pengen alguns casals enganxats sobre la vora del riu, ennegrits pel fum; amb cobertes de lloses irregulars, algunes trenca- des, sense vida aparent, només el murmuri del riu els acompanya”.

El viatge és accidentat: “una forta estirada del vehicle que s’atura; veus i trepitjades de cascos; una corrua de cavalls, morenos, de baixa estatura, sense brides, cabelleres salvatges, d’intel·ligent aspecte però espantats pel soroll del vehicle”. No van sols: “dos cavallers els acompanyen muntats en unes cadires magníficament adornades, embolcallats de vistoses capes”. Portaven el bestiar al mercat de la Seu.

El científic, *noblesse oblige*, s’ha documentat sobre el país que descriu: “de la mateixa manera que als

Alps, els últims vint anys s’ha estès la ramaderia de cavalls i bovina en detriment dels ramats d’ovelles”, i informa que en els 420 quilòmetres quadrats d’extensió del Principat hi ha “4.000 vaques i cavalls, a més d’unes 16.000 ovelles”.

ENTRANT AL PAÍS

Arribat a la frontera, “la parella de la guàrdia civil, seriosa i atenta, controla els passaports. Per part andorranera ja els fan confiança i no controlen, ni tan sols he d’obrir la meua motxilla”.

Arriben a Sant Julià, on “els edificis formen una muralla tancada, finestra a finestra amb una estreta balconada (...). El carrer està ple de gent. Totes les botigues estan obertes, la gent molt atrafegada, tot i que sembla que la causa és més la nostra arribada que les botigues”. Continua la pujada i de sobte “una ullada vers l’esquerra captiva la mirada, una esvelta torre circular, construïda en pedra seca, amb una teulada cilíndrica, encastada com una tapadora”.

Al final arriba a la capital: “hi ha poca gent a la plaça, senyal clar que el cotxe rarament porta viatgers de la Cerdanya cap aquí”. La mainada se’l mira de lluny i el viatger es capbussa en reflexions: “per què aquest petit Estat no va ser absorbit per Espanya, ja que parla la seva llengua? De França, de la qual posa els segells sobre les cartes? És realment casualitat històrica que els antics drets adquirits no es podien cancel·lar, que al llarg de 1.000 anys ha fet durar aquesta llibertat?” Com sigui, la seva missió és una altra: “vull intentar esbrinar allò altre que, amb el temps i la voluntat humana, té coses a dir: l’espai!”

ANDBUS andorabybus.com | by REGINA #thewaytogo

+376 803 789
+34 973 984 016

Andbuseja i deixa el cotxe a casa

Estació Nacional d'Autobusos
Carrer de la Curia AD500 Andorra la Vella